

(Ekström Sörlin 3.doc)

Kommentarer till Anders Ekströms och Sverker Sörlins "Alltings mått. Humanistisk kunskap i framtidens samhälle" 2012

Kyrkan är sedan länge detroniserad. Hon förmår inte längre göra anspråk på att prägla livet i det västerländska samhället. I kyrkans ställe har andra aktörer tagit vid med nya tiders sanningar i arsenalen. Bakom dessa makthavares förkunnelse om demokrati, mänskliga rättigheter, värdegrund, ekologi och vad det nu kan vara, döljer sig höga anspråk. Liksom gamla tiders präster gör de anspråk på att bli efterföljda t o m åtlydda. Inget ont att säga om det. Ett samhälle fungerar inte utan ett mått av gemensamma värderingar och någon måste stå i ledningen och peka ut riktningen även i ett demokratiskt samhälle.

För mig är likheten mellan gammalt och nytt påtaglig. Kyrkan är ersatt av något som bär spår av den gamla kyrkan. Jag går så långt att jag betraktar nutidens samhälle som den politiska kyrkan och samhällets ledare som den nya tidens förkunnare. Anders Ekströms och Sverker Sörlins bok **"Alltings mått. Humanistisk kunskap i framtidens samhälle" 2012**, har inte tagit mig ur den tron. Boken är skriven av "förkunnare" som kommer in från sidan för att rucka på rådande ordningar. De företräder akademikerna, närmare bestämt ämnesområdet "humaniora", och de är ute efter att få förändringar till stånd. Humaniora har trängts undan av marknadskrafterna. Kortsiktig, mätbar nytta har i den akademiska världen liksom i samhället, tillgodosetts på bekostnad av icke direkt mätbar "humanistisk" samhällsnytta. Författarna ser "humanioras" speciella gåva till mänskligheten vara att binda samman och skapa insikt, att ge sammanhang och blotta utvecklingslinjer, allt nödvändigheter i ett vitalt samhälle. Humaniora borde integreras med annan kunskap, inte ses som humanistiska reservat utan reell betydelse för samhällsutvecklingen.

"Alltings mått" är mer än annat en debattbok. Det är en debattbok skriven av författare som är insatta i såväl turer som utvecklingslinjer i den akademiska världen. Bokens centrala tes är att humanioras ställning behöver stärkas och förändras utifrån sin uppgift att vara sammanhangs- och meningsskapande.

Författarnas kunskaper om högskoleutbildningarnas explosiva utveckling och omvandlingar har slagit igenom i texten. Här är jag personligen varken påläst eller egentligen intresserad. Jag har, något som kommer att framgå, en annan förståelse- och kunskaphorisont än författarna och missar därför naturligen en rad poänger i deras framställning. Å andra sidan finns det mycket som jag tror mig ha begripit.

Detta som jag begripit är huvudsyftet och detaljer som berör mig. Mitt hopp är att dessa detaljer är belysande. Det ligger mycket i att "djävulen gömmer sig i detaljerna".

Människan i centrum

Människan står i centrum för ES (Anders Ekström Sverker Sörlin). Hon är alltings mått. Av det följer att författarna med odelad håg ansluter till den nuförtiden närmast obligatoriska ordrekan "människovärde, rättvisa, mänskliga fri- och rättigheter". En konsekvens av bekännelsen till dessa värden blir för ES att en människa inte får låta sig förnedras.

För att fortsätta referatet antas människan vara "alltings mått" och i den egenskapen ha ett speciellt ansvar i skapelsen. Detta leder i sin tur över till frågan om ett "urmått".

Uppenbart "religiösa" blir författarna när de erkänner att människovärde,

rättvisa, fri- och rättigheter förutsätter tro. Däremot slår pendeln över till det inomvärldsliga när de motiverar människovärdet med att människan förmodas alltid äga ett visst mått av omdöme. En häpnadsväckande tanke, minst sagt.

Kunskapen höjs till ett högre plan

Inte bara människan utan även kunskapen höjs till ett högre plan. Att "kunna" ses ej som ett egenvärde. Kunskapen skall, och här är man inne på den detroniserade kyrkans domäner, skapa ett bättre liv med sammanhang och mening. Annars är kunskapen inget värd. Detta gäller även det offentliga kunskapsarbetet, dvs den akademiska undervisningen. Mening och kunskapsarbete är med varandra förbundna storheter i ES tankevärld.

Denna kunskapssyn kompletteras av ett erkännande till Georg Henrik von Wright. Denna har betonat att de viktigaste avgörandena sker genom en kombination av säkerställd kunskap kopplad till bedömningar om rätt och fel.

Kunskap som skapar liv och sammanhang förbinder ES med hälsa, miljö, internationella relationer, etik, ekonomi, rättsskipning och resursanvändning.

Man tänker sig att kunskaper, värdegrund, traditioner, idéer och fritt tänkande skall hjälpa oss att se djupare på ekonomi, arbete, välfärd. Detta djupseende skall i sin tur påverka vårt förhållande till konsumtion, religion, sorg, kärlek, familj och grupptillhörighet.

Allt detta goda förmodas bli befrämjat av "humaniora" utövat på rätt sätt och i rätt sammanhang. Rätt sammanhang är exempelvis "humaniora" integrerad i Handelshögskolans kursplaner.

När jag läser dylikt associerar jag till den tyska och för den delen också svenska romantikens sammanhållna kunskapssyn under det tidiga 1800-talet, men även till engelsk romantik under samma tid. Att jag inte är alldeles fel ute får jag bekräftat när ES talar uppskattande om J H Newman universitetet. Detta universitet ser som sin målsättning att skapa en grund för livet. J H Newman var en anglikansk kyrkoman, så småningom konvertit och kardinal, som utvecklades sin teologi på just romantikens grund.

Min egen färdriktning

Som läsaren märkt är mina bedömningar välvilliga. Det jag sett på befinner sig så att säga i min egen färdriktning. Dags nu att tala något om denna.

Människan är alltings mått inte bara för ES utan också för mig. Bara så att jag låtit det "urmått" som ES förutsätter, konkretiseras i Jesus Kristus. Vägen till kristen tro har för mig gått genom människan Jesus, inte i första hand genom Jesus den gudomlige. För mig är Jesus en man som nådde djupt in i det genuint mänskliga samtidigt som han i sina möten aktualiserade Gud. Jesu frälsningsverk kan jag sammanfatta i följande korta bekännelse:

Jag tror på Jesus Kristus som i sitt liv förverkligade det sant mänskliga och som i sitt förhållande på korset sprängde det mänskligas ramar.

För mina "trosögon" framträder på den grunden den förhålligade Jesus Kristus som sann Gud och sann människa.

Med mitt sätt att formulera min tro slipper jag svårigheter men skapar samtidigt nya. Jag slipper exempelvis att som ES kvalificera människovärde och människans speciella ansvar med den besynnerliga tanken att människan trots allt "äger ett visst omdöme". Svårigheterna med min hållning förbinder jag främst med min subjektiva utgångspunkt;

jag tror, jag vet inte. Själv vill jag gärna likna min tro med ett trossprång i Kierkegaards anda.

I övrigt närmar jag mig på väsentliga punkter ES. Jag står upp för säkerställd kunskap, oegennyttia, förmåga att genomskåda tidens älsklingsidéer, anpassning till det möjliga, respekt för opinioner uttryckta i demokratisk ordning. Samtidigt måste jag erkänna att min tro lett mig till att jag på bestämda områden envist håller fast vid sådant som tidsandan sopat bort. Jag gör det i väntan på bättre tider.

ES tar vid något tillfälle upp "Bildung", bildning som ett av humanismens bidrag till mänskligheten. Bildning är lika litet för mig som för ES en kunskapsmassa som syftar till att skilja människor från varandra, likt agnar från vete. För mig är dessutom begreppet bildning inget levande ord. Jag talar hellre om insikt. En insiktsfull människa är för mig en person med känsla för uppenbar och viktig sanning samt med ögon för historiska och sociala sammanhang. Allt egenskaper som enligt ES främjas av "humaniora".

Humanioras nedvärdering

"Humaniora" gäller det alltså i "Alltings mått". Författarna beskriver hur ämnesområdet "humaniora" rustades ner på sjuttio-talet i universitet och på högskolor. Detta i och med att de korta professionsutbildningarna ålades forskningsanknytning. Humaniora och samhällsvetenskap fick mindre lärarledd undervisning än övriga discipliner. "Mjukare värden" värderades inte lika högt som det som ledde till ekonomisk nytta. Så blev det och så har det sedan dess förblivit. I reda tal har dock humanisternas antal stigit och det kraftigt något som hör samman med utbildningsexplosionen i landet.

Denna nedvärdering av de mjukare värdena vänder sig ES mot. De gör det utifrån en kunskapssyn som värnar om helheten. Denna helhetssyn förutsätter att kunskap måste bli till insikt och insikten i sin tur skapa förståelse, känsla för sammanhang och djupare värden. Om så inte blir fallet kan kunskapen till och med bli av ondo. Associationerna går osökt till den bibliska föreställningen om kunskap på gott och ont.

Ämnesområdet "Humaniora" äger speciella förutsättningar att främja denna "kunskap på gott" där forskningen blir i djupare mening samhällsnyttig. Detta kan ske genom att "humaniora" tillåts utgöra en integrerad del av all forskning.

Humanioras lämplighet

Hur är det då? Vad är det som säger att ämnesgruppen "humaniora" är speciellt lämpad för denna höga uppgift. Nog äger flera av de kulturvetenskapliga disciplinerna speciella förutsättningar att vara sammanhangsskapande i ES mening. Men här gäller som överallt annars; det beror på vad man gör av sitt ämne. Fel använd kan vilken disciplin som helst inom det humanistiska ämnesområdet omvandlas till ett centrum för egennyttia och självhävdelse. ES motsäger mig inte i detta, men det behöver ändå sägas även i en recension.

Dessutom gäller att den höga uppgift ES lägger på "humaniora" aldrig får vara "humanioras" eget privilegium. Djupare förståelse äger inte enbart kulturvetenskapernas företrädare. Det ligger på oss alla att fördjupas i vår "kunskap på gott". Expertvälde betackar jag mig för.

En debattbok

"Alltings mått" är en debattbok, det är lätt att glömma det i en framställning med så mycket referenser och så många fakta. Men faktum är att när materialet är rikhaltigt blir också tolkningsmöjligheterna i det närmaste oändliga. I det läget måste fakta sorteras

utifrån övergripande subjektiva värderingar och egna regeluppsättningar. Gör man detta i tillräckligt hög grad blir resultatet gärna ett debattinlägg.

Detta betyder inte att debattören slipper motivera sig. Påstår man som ES att girighet ledde fram till den senaste ekonomiska krisen, måste man åtminstone nödtorftigt ge skäl för detta. Samma gäller när författarna hävdar att Irakkriget var djupt orättfärdigt.

Det tycks mig att även frågan om ekonomiska värden ställda mot "mjuka värden" borde ha fått en mindre svartvit behandling. Det gäller också påståendet att staten inget har att säga om humaniora. Naturligtvis har den det om än indirekt.

Talet om högt rankade universitet och toppforskare gentemot mera mediokra, reagerar jag också emot. Endast om det är absolut nödvändigt skall man framföra åsikter i den riktningen. Tendensen att klassa folk och företeelser har en konserverande inverkan. Den som hamnat i underläge får därigenom onödigt svårt att ta sig ur sin beklagansvärda belägenhet.